

HISTORISK TIDSKRIFT
(Sweden)

123:2 • 2003

Redaktören har ordet

”Syntesen tillhör i sanning icke de mer omhuldade genrerna inom historievetenskapen. Vi skyr syntesen som vore den smittad”. Så inleder Dick Harrison sitt bidrag till detta temanummer om synteser och syntesskrivande. Har han rätt? Jag tror det. Det beror dock på vad vi menar med att skriva synteser. Ann-Sofie Ohlander visar att det i forskningspraktiken återkommande dyker upp problem som tvingar forskaren till synteser, om än i det lilla. Även hon anser emellertid att syntesen inte stått högt i kurs bland svenska historiker. Frågan är varför. Ett svar ger Yvonne Hirdman. Hon hävdar att vi inte tränas i syntesskrivande, att vi genom hela vår utbildning snarare skolas i att avgränsa, skilja ut och dissekera än lär oss föra samman, ta stora grepp och driva djärva teser. Kanske måste det vara så; man måste lära sig krypa innan man kan gå. Samtidigt är, vill jag hävda, synteser nödvändiga. I denna övertygelse förenas också de åtta forskare som bidrar till föreliggande temanummer.

Arne Jarrick framhåller att önskan att skriva synteser sannolikt är starkast i två extremlägen: ”dels då kunskaperna är tillräckligt små för att sätta den intellektuella fantasin i rörelse, dels då kunskaperna är så oöverskådligt stora att impulsen att föra dem samman blir oavvislig”. Det finns, anser jag, en rad områden inom svensk historieforskning där man för länge sedan nått det senare extremläget (och givetvis även gott om exempel på områden som ännu befinner sig i det förra). Den arbetarhistoriska forskningen är ett exempel. Lars Berggren hävdar att tiden nu är mogen att skriva en arbetarhistorisk syntes och drar upp riktlinjerna för hur en sådan skulle kunna se ut. Berggren lyfter också, liksom Janken Myrdal, fram en poäng med syntesskrivandet, som sällan uppmärksammas, nämligen att identifiera nya forskningsområden.

Skrivandet av synteser tvingar också forskaren att ta nappatag med ett av de klassiska problemen inom historieforskningen, det som rör förhållandet mellan struktur och aktör. Dick Harrison och Maria Sjöberg diskuterar i sina bidrag olika sätt att komma förbi denna ofruktbara dikotomi.

I ett temanummer om synteser är det omöjligt att förbigå poststrukturalismen (postmodernismen); går det över huvud taget att skriva synteser efter den språkliga vändningen och den kritik som i dess efterföljd riktats mot de stora berättelserna? Att döma av bidragen till detta nummer är svaret ja. Det innebär dock inte att bidragsgivarna bedömer poststrukturalismen på samma sätt. Lars Berggren och Maria Sjöberg är mest positiva. De menar att

denna riktning bidragit med viktiga insikter och att dessa bör beaktas vid syntesskrivande. Andra är mera kritiska, däribland Arne Jarrick och Lars Magnusson. Mest negativ är Yvonne Hirdman. Hon anser att postmodernismen fungerat som teoretisk täckmantel för den ideologiskt motiverade svartmålning av det svenska folkhemmet som förekommit i medierna på senare år.

Uppfattningarna om poststrukturalismen går således isär. Kring behovet av teori och tydliga teoretiska utgångspunkter vid skrivandet av synteser tycks dock de medverkande kunna enas, även om Dick Harrison varnar för risken för att teleologiska perspektiv kan smyga sig in.

Hur skall då en exemplarisk syntes se ut? Hur kan vi skilja den goda från den dåliga syntesen? Arne Jarrick drar upp riktlinjerna för en den långsiktiga kulturella förändringens historia och pläderar samtidigt för att det nu blivit hög tid att föra samman human- och naturvetenskaperna och låta dessa befrukta varandra. Janken Myrdal bidrar med en exemplarisk syntes i form av en studie av den ökade samhällsliga komplexiteten i ett långtidsperspektiv. Frågan hur man skall kvalitetsbedöma synteser behandlas av Lars Magnusson. Han hävdar att de av Rolf Torstendahl lanserade minimikraven och optimumnormerna med fördel kan användas även vid bedömningen av synteser och att optimumnormerna då måste grundas i modern samhällsvetenskaplig teori- bildning.

Det är min förhoppning att bidragen skall stimulera till en diskussion om synteser och syntesskrivande och i förlängningen resultera i att fler professionella historiker skriver synteser. I dagsläget har vi de synteser vi förtjänar. Vi har lämnat fältet fritt för journalister och andra, och så länge vi inte gör något för att råda bot på detta missförhållande bör vi inte heller klaga på det som faktiskt skrivs. Det har på senare år kommit ut två synteser i ekonomisk historia, en i agrar- och en i kyrkohistoria, men inte något arbete som skulle kunna ersätta *Den svenska historien*, utgiven 1966. Förhoppningsvis kan detta temanummer fungera som en väckarklocka. Kanske texterna rentav kan bilda underlag för seminarier inom ramen för magister- och forskarutbildningarna och därigenom väcka den nya historikergenerationens intresse för synteser?

I detta nummer förs en debatt om huruvida Förintelsen bör skrivas med versal eller gemen. Klas-Göran Karlsson och Kristian Gerner pläderar för liten bokstav medan undertecknad argumenterar för stor. Det kan tyckas som en strid om påvens skägg. Begreppsbestämningar är emellertid inte någon oskyldig sysselsättning. Kampen om definitioner handlar om värderingar, historiesyn och ideologiska preferenser. I förlängningen gäller det möjlig-

heten av och/eller det önskvärda i värdeneutralitet och om vi som historiker har rätt att sätta oss till doms över de historiska aktörerna. Frågor om moral och moralism blir givetvis särskilt tydliga när det gäller en så laddad företeelse som Förintelsen men är grundläggande inom all forskning med mer eller mindre tydligt uttalade emancipatoriska anspråk såsom kvinno-, genus, och queerforskning, arbetarhistorisk forskning, forskning om antisemitism, rasism, fascism och flyktingpolitik. Jag oroas av den kombination av kunskaps- teoretisk relativism och värdeobjektivism som, enligt mitt förmenande, finns inom poststrukturalismen, och fruktar konsekvenserna av det ohöljt subjektiva sanningsbegrepp som följer av denna kombination. Om "sant för mig" upphöjs till norm dör det vetenskapliga samtalet. Debatten om moral och moraliserande i historieskrivningen fortsätter i nästa nummer, då utifrån andra exempel.

Numret rymmer också en översikt, skriven av Lennart Samuelsson, som behandlar Edward Hallett Carrs liv och verk. Som vanligt finns även avhandlings- och kortrecensioner.

Längst bak i detta nummer finns annonser. Den minnesgode läsaren erinrar sig möjligen att *Historisk tidskrift* tidigare, bland annat under 1960-talet, innehöll annonser för nytänkta historiska arbeten. Nu är det alltså dags igen. Tidskriftens ekonomi är sådan att det är nödvändigt att öka intäkterna. Ett sätt att göra det är genom annonser. Annonsintäkterna för detta nummer täcker cirka 10 procent av kostnaden. Jag vill därför tacka annonsörerna.

Temanumret för 2004 skall enligt beslut på senaste redaktionsrådsmötet behandla konsumtion, ett tema som förhoppningsvis skall kunna locka såväl ekonomihistoriker som historiker och både äldre- och modernhistoriker. Jag vill redan nu uppmana hugade skribenter att kontakta redaktionen, red@historisktidskrift.nu.

Från och med detta nummer kommer en ny redaktionell policy vad gäller kortrecensioner att börja tillämpas. Vi kommer inte att som tidigare efter hand plocka in samtliga kortrecensioner från vår hemsida och trycka dem i tidskriften utan istället att göra ett urval. Det innebär att vissa kortrecensioner enbart kommer att publiceras på hemsidan.

Lars M Andersson